

Переклади з української мови вірменською мовою з 1991 до 2012
дослідження фонду Next Page в рамках проекту Book Platform

Підготував Анушаван Месропян ¹

лютий 2013

---

¹ Анушаван Месропян – перекладач з вірменської, автор, заступник директора видавництва Львівської політехніки.

This text is licensed under Creative Commons

I. ВСТУП

Україно-вірменські та вірмено-українські літературні стосунки тісно взаємопов'язані між собою та мають свою передісторію і склалися ще в епоху Стародавньої Русі. Найбільш раннім свідченням цих відносин є збережені у книжкових пам'ятках дві давні легенди: давньоруська – про заснування міста Києва трьома братами – Кия, Щека та Хорива та старовірменська – про заснування міста Куара у Вірменії також трьома братами Куаром, Мелте та Хореаном. Близькість цих легенд, вражає співпадінням не лише кількістю імен героїв і їх дій, але й описом окремих деталей, що вже давно вивчають та аналізують вчені-історики та літературознавці. Про ці дослідження можна багато цікавого та корисного дізнатися у працях відомих вчених радянських часів: Н. Марра, Б. Рибаківа, М. Браїчевського, С. Єреміна та ін.

Саме з XIV ст. у зв'язку з масовим переселенням вірмен на землі України, вже виникають власне вірмено-українські культурно-літературні зв'язки, які згодом набувають широкого розвитку. В обох народів була схожа життєва реальність, не лише тому, що вони тісно спілкувалися між собою, але й ще спільна історична доля – їх багатовікова боротьба проти завойовників в ім'я збереження своєї національної самобутності, мови та культури.

Об'єднання України з Росією (1654 р.), а пізніше і приєднання Східної Вірменії до тієї ж імперії (1828 р.), більш зблизило два народи в орбіті російського політичного, економічного та духовного життя. І якщо раніше культурні зв'язки між ними здійснювалися переважно в межах України, мали, так би мовити, локальний характер, то починаючи з другої половини XIX століття виникають безпосередні контакти між Україною та Вірменією.

Досліджуючи українську й вірменську літератури протягом їхнього історичного розвитку, незмінно переконуємося, що в усі віки їх проймала патріотична ідея захисту Батьківщини. У ранніх пам'ятках давньоруської літератури, у билинах Київської Русі оспівується волелюбність народу, прославляються богатирі, борці за руську землю. Цей мотив продовжується згодом в усних українських поетичних творах, а потім і в творах Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Павла Грабовського та інших письменників.

З 2 пол. XIX ст. встановлюються безпосередні контакти між Україною та Вірменією. Характеризуючи цей період літературних зв'язків, слід відзначити, що тут найбільш глибоко вивчена шевченківська проблематика. Перші статті про зв'язки Шевченка з вірменами з'явилися у вірменській пресі ще до революції; в 1861 р. (переклади і статті в журналі "Райдуга", який виходив у Феодосії) в зв'язку зі смертю Кобзаря, в 1879 р. (переклади і стаття в журналі "Базмавеп") і в ювілейні 1911 і 1914 роки.

У дореволюційні роки у вірменських періодичних виданнях друкувалися переклади багатьох інших українських письменників (російський переклад оповідання Марка Вовчка "Чари" в журналі "Райдуга", 1861р.) Одним із перших українських письменників, перекладених після Т. Шевченка на вірменську мову був Іван Франко. У 1906 р. у Петербурзі, у вірменській серії "Пушкінська бібліотека", виходить окремою книжкою оповідання Івана Франка "Сам собі винен". Переклад оповідання було здійснено з російської мови священнослужителем Абрагамом Шхінянцем.

Слід зазначити, що ті малочислені переклади, котрі ми маємо з української літератури в дожовтневі десятиліття, були здебільшого здійснені з російських текстів. Можна припустити також, що вірменські читачі в основному знайомилися з творами українських письменників з російських видань. З іншого боку, й вірменська література дуже часто популяризувалася в Україні у російських перекладах.

І все ж таки ці дореволюційні переклади були малочисельні і, якщо не боятися зазначати, мали епізодичний характер. Справжнє взаємоознайомлення й культурне зближення між українським та вірменським народами почалося у радянські роки. За післявоєнні роки у Вірменії були видані три збірки Т. Шевченка. Великою подією в культурному житті Вірменії стало видання Шевченкового "Кобзаря", перекладеного Гегамом Саряном до 125-річчя від дня народження "українського Прометєя".

Також були видані збірки творів та окремі твори І. Франка, Лесі Українки, П. Тичини, М. Рильського Л. Первомайського, О. Гончара, М. Стельмаха, Н. Рибак, Ю. Яновського, Ю. Дольд-Михайлика, В. Кочевського, І Хоменка, п'єси А. Корнійчука, В. Суходольського, М. Зарудного.

Переклади творів українських письменників публікувались у таких збірках: "Зустрічаємо сонце"(1951р.), "Українська ліра"(1954р.), "Оповідання українських

письменників-класиків”(1956р.), і також у багатьох номерах різноманітних періодичних видань.

У 1954 р. в Єревані за редакцією Гакопа Салахяна, котрий досконало володів українською мовою (народився і жив у Харкові і був випускником Харківського університету), вийшов збірник поезій “Українська ліра”, який зібрав вірші Г. Сковороди, І. Котляревського, П. Гулака-Артемівського, Є. Гребінки, Т. Шевченка, П. Грабовського, Лесі Українки, І. Франка, Л. Глібова, П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри, М. Бажана, А. Малишка, М.Терещенка та інших поетів – близько біля п’ятдесяти імен.

У 1971 р. вірменський молодіжний літературно-художній журнал “Гарун”(“Весна”) віддав свої сторінки представникам молодого покоління української радянської літератури, а журнал “Дніпро”, який вже мав досвід такого обміну, широко представив творчість їхніх літературних ровесників з Вірменії. У підготовці випуску цих номерів брали активну участь студенти-українці: Олександр Божко, Людмила Задорожна, Василь Шкляр, що з третього курсу Київського університету по обміну продовжували своє стажування у Єреванському університеті, та студенти вірмени, що опановували українську мову в Київському університеті. Такі перекладні проекти здійснювалися здебільшого за підтримкою Спілки письменників, яка вибирала *кого* перекладати і *який твір* перекладати. Перекладач міг *пропонувати* лише твір чи ім’я автора, але в основному вибір залишався за спілкою. Наведемо приклад: до 1991 р. ім’я Василя Стуса було заборонене не лише в Україні, але й у Вірменії. Тоді на сторінках журналу друкувалися твори Григора Тютюнника, Івана Драча, Миколи Вінграновського, Бориса Олійника, Євгена Гуцала, Валерія Шевчука та інших авторів, чиї твори мали вирішальний вплив у подальшому розвитку сучасної української літератури. Окрім цього, рівномірно та послідовно перекладалися та окремими книжками видавалися переклади українських письменників у вірменських видавництвах.

Грунтовно та на науковому рівні дослідженням вірмено-українських та україно-вірменських літературних стосунків, починаючи з 1960-их рр. займалася відома дослідниця літератури обох народів Седа Амірян, яка 1976 р. видала наукову монографію «Вірмено-українські літературні зв’язки», при Академії наук Вірменської РСР. Це видання можна вважати настільною книжкою для дослідників вірмено-українських літературних взаємин та й не тільки. У монографії подана уся бібліографія літературних зв’язків за

період 1861-1971рр. Тут зібрані художні переклади творів вірменських письменників на українську мову та твори українських письменників на вірменську мову, а також статті та дослідження про перекладених авторів, про українську та вірменську літератури, про літературні та культурні зв'язки двох народів. Подаються насамперед переклади з усної української народної творчості, є українські народні пісні, а потім у хронологічному порядку подаються переклади художніх творів українських авторів на вірменську мову. Поезія, проза, новелістика, драматургія, усі ці взірці широко розкривають суть української літератури для вірменського читача в дусі тогочасної політики партії. Звичайно багато перекладів подаються за допомогою російського підрядника. Переважно більшість перекладів, чи то в періодичних виданнях, чи в окремих виданнях, усі мають присвяти до культурних декад, чи до ювілеїв певних подій, пов'язаних з діяльністю КПРС.

Українські переклади в окремих книгах та антологіях друкуються у Вірменії у державних друкарнях 10000 накладом. Книги розходяться досить швидко і перевидаються. В театрах здійснюються постановки відомих драматургів.

Отже, за радянські часи усе було систематизовано, погоджено з відповідними органами та на декілька років наперед заплановано. Хоча серед усіх задуманих проектів так і не було можливості все ж таки видати найнеобхіднішого базового проекту для перекладачів двох країн – словника Україно-вірменського чи Вірмено-українського.

II. ОГЛЯД РИНКУ КНИГОВИДАВНИЦТВА ТА ПЕРЕКЛАДІВ У ВІРМЕНІЇ

Звичайно, після розпаду Радянського Союзу, коли усі республіки стали незалежними, не переставали існувати наші дружні відносини, не припинилися наші стосунки, але дещо змінилося суттєво і навіть кардинально. Створюється так званий міжкультурний вакуум, а наперед заплановані та нездійснені проекти залишаються на редакційних полицях того чи іншого видавництва. Стосунки між двома державами переходять у зовсім інший вимір. Створюються громади та культурні центри національних меншин. В основному Українська громада у Вірменії складається з жінок-українок, які в свій час після завершення навчального закладу згідно з направленням поїхали до Вірменії на роботу, де і вийшли заміж, створили сім'ю та залишилися жити там.

Починаючи з квітня 1997 р., у Єревані щомісячно виходить газета «Дніпро Славутич» – друкований орган української громади. Засновником та головним редактором на сьогоднішній день є Романія Явір, яка є уродженкою міста Львова і засновником Української громади. Дана газета виходить двома мовами та розповсюджується між членами громади, розсилається по різних бібліотеках, в тому числі і в українських. Газета виходить щомісячно – як додаток до газети «Республіка Вірменія» і має дотацію від Вірменського уряду.

Створюються посольства, заключаються міждержавні двосторонні угоди щодо співпраці в економічній та культурній площині. Але з цих угод в життя запроваджуються лише економічні, а що стосується культурної частини, усе залишається на папері та на «добру волю» та особистий ентузіазм перекладачів.

У 1998 р. у Єревані була створена Громадська Організація «Національна асоціація видавців» (ГО НАВ). В цю структуру входять усі видавці, книготорговельні організації, а також організації, які займаються книговидавничою діяльністю. Починаючи з 1998 р. ГО НАВ неодноразово приймає участь у багатьох міжнародних книжкових ярмарках та виставках (Франкфурті, Москві, Вашингтоні, в Нью-Йорку, Стамбулі і т.д.). Зазвичай під час таких ярмарок учасники-видавці представляють літературу своєї країни, купують та продають авторські права на видання літературних творів. До нині жодного разу вірменська Асоціація ще не відвідувала Українські книжкові ярмарки чи виставки. Хоча в порівнянні з іншими ярмарками (у Франкфурті чи у Франції), Вірменській асоціації видавців достатньо було б значно менше коштів для участі у таких заходах в Україні, окрім цього в Києві, в Одесі, в Харкові та у Львові мешкають багато вірмен, яких однозначно зацікавили б вірменські книги. У Вірменії згідно останнього перепису населення зі слів Голови Української громади Романії Явір налічується 3,5тисяч українців, а вірмен в Україні згідно за переписом населення України у 2001 році налічувалося 99,9 тисяч, а у 1989 році ця цифра була майже вдвічі меншою. Як бачимо для вірменських видавців в Україні є велике поле діяльності, як для потреб вірмен, які проживають в Україні, так і для українців.

Сьогодні у Вірменії діє близько 300 видавництв і друкарень. Існує інститут авторського видання, де автор виступає в якості видавця своїх власних книг. 12% виданих книг виходить в якості авторських видань. У цьому випадку автори незалежні при виданні

Переклади з української мови вірменською мовою

своїх творів, так як друк та видавництво книги вважається вільною діяльністю, бо усе залежить від фінансування того чи іншого проекту.

З 300 вірменських видавництв близько 50 в основному видають вірменських класиків та зарубіжну класику. Серед них налічується 27 видавництв, 14 видавничо-поліграфічні комплекси, та 12 відомчих видавництв. У Вірменії середній наклад видання коливається між 300 та 500 екземплярами. Навіть у держзамовленнях фіксується така цифра, може ця різниця викликана способом друку (офсет та цифровий) так як і в Україні, чи все ж таки фінансовими труднощами?

Із 300 зареєстрованих видавництв і видавців у Вірменії, 60% з них в рік видають хоча б одну книгу. 265 знаходяться в Єревані, 16 – в областях. Більше 50% видань припадає на 5% видавців. У 2008 р. число видавництв, які випустили понад 30 книг становить 20.

Близько 1% всіх книг випускається методом «самвидав». Близько 10% всіх книг випускається за держзамовленням. Близько 50% видавців мають свої великі і малі друкарні.

Розподіл за жанрами продукції:

25-30% – художня література.

20-25% – наукова література.

7-10% – науково-популярна література.

2-3% – словники та інформаційні видання.

7-8% – дитяча література.

14-17% – видання іноземними мовами (65% – на російській мові, 25% – на англійській мові).

В останні роки позитивні зміни спостерігаються в області видання і друку ілюстрованих книг. Та ж тенденція спостерігається в сфері друку енциклопедій та інших наукових журналів. Дитячі книги, які мають порівняно широке вживання, друкуються майже в усіх друкарнях. У малих, середніх і великих друкарнях друкуються наукові журнали і книги по політології, історії, юриспруденції, музиці, архітектурі, медицині і насамперед навчальна література для ВУЗ-ів та шкільної програми. Шкільні підручники друкуються зазвичай по держзамовленню.

This text is licensed under Creative Commons

За словами виконавчого директора Національної асоціації видавців Вірменії та місцевого координатора проекту «Книжкова платформа» Вагана Хачатряна, за роки незалежності в книжковій сфері Вірменія виступає в основному в якості перекладача.

У 95% випадків перекладають іноземні видання вірменською мовою і лише 5% займає переклад вірменомовних видань на іноземні мови (маються на увазі мови країн, що входять в ЄС), в основному на "ходові" англійську, французьку, німецьку.

Звичайно, за період незалежності продовжує перекладатися на вірменську мову література світових класиків, були надруковані твори таких відомих письменників, як Фолкнер, Камю, Кафка, Еліот, Ніцше та ін.. В основному перевага надається європейській літературі та латиноамериканським письменникам. Література країн СНГ чомусь залишається поза увагою, мовляв з представниками літератури цього колишнього союзу ми більш-менш знайомі через російські переклади, які за радянські часи перекладалися з великими накладками. Але все ж такі сучасна російська література так само залишається поза увагою вірменських читачів.

III. ПЕРЕКЛАДИ З УКРАЇНСЬКОЇ НА ВІРМЕНСЬКУ МОВУ

III.1 Загальні дані та поділ за жанрами

У 1996 р. було опубліковано перший переклад Анушавана Месропяна – новели «Flash» Оксани Пахльовської у газеті «Літературна Україна», яка згодом була надрукована у вірменській газеті «Аравот» (Ранок). За порадою відомого українознавця з Єревану Георгія Татосяна, Анушаван Месропян намагався створити рубрику «Листи з України» та «Листи з Вірменії» у відповідних друкованих органах спілки письменників обох країн, що не вдалося зреалізувати. У 1998 р. було опубліковано у літературно-художньому журналі Спілки письменників Вірменії «Нор Дар» (Нове століття) оповідання сучасної української авторки Лесі Демської «Сповідь емігранта у снах неіснуючого Бога». Було заплановано, що тут мають публікуватися ще переклади українського класика Євгена Гуцала, але через брак коштів не вдалося надрукувати; це фактично був єдиний переклад з української на вірменську на сторінках цього журналу за його існування до тепер.

Молодіжний літературно-художній журнал «Гарун» (Весна) після 90-их років журнал припинив розповсюджуватися, зменшився наклад. Завдяки зусиллям редакційної ради та співпраці Посольства України у Республіці Вірменія виходить у світ 4 число за 1999 рік, присвячене Україні. Це була ціла добірка перекладів класичних та сучасних авторів української літератури під загальною рубрикою «Сузір'я». Вперше за своє існування тут подається багато різноманітного матеріалу. Інтерв'ю з головним редактором журналу «Світо-вид» Віктором Кордуном про стан розвитку та перспективи сучасної української літератури. Добірка перекладів сучасних молодих поетів та прозаїків, а також літературознавчі статті (з російського підрядника підготовленого Інною Фуфалко переклали сучасні вірменські прозаїки та поети) Сергій Жадан, Марина Павленко, Костянтин Коверезнев, Анатолій Дністровий, Іван Андрусак, Юрій Бедрик, Василь Махно, Руслан Фуфалко, Максим Розумний, Володимир Даниленко, Галина Скляренко. Переклади з оригіналу (перекладачі Раїса Карагезян та Анушаван Месропян) прозаїків: Олег Говда, Григор Тютюнник, Євген Пашковський, Олесь Уляненко, Леся Демська, Іван Ципердюк, та поетів: Михайло Батіг, Ірина Старовойт, Тереза Угрин, Оксана Пахльовська. Окремою добіркою подаються вірші українських класиків Л. Костенко, П. Тичини, Л. Горлача, І. Драча, М. Братана, В. Кочевського – присвячені Вірменії.

Деякі автори з цього переліку: Анатолій Дністровий, Леся Демська та Ірина Старовойт після тих публікацій почали всіляко сприяти та приймати безпосередню участь у розвитку україно-вірменських культурних зв'язків. Наступним кроком цієї співпраці мав би бути зворотній процес – представлення вірменської літератури на сторінках «Світо-виду», але на жаль з 2000 р. альманах припинив свою діяльність через фінансові труднощі.

У 2001 р. вдалося опублікувати Євгена Гуцала «Несподіванки тілесного» – 8 прозових мініатюр у газеті Спілки письменників Вірменії «Гракан терт» (Літературна газета).

Потрібно зазначити ще одну важливу позицію, переклад якої здійснив відомий україніст Левон Міріджанян. Він багато перекладав з української літератури та сприяв розвитку україно-вірменських літературних стосунків ще за радянських часів. Цей проект упорядкував сам автор: «Мій Шевченко» (Вінок Кобзареві мовами народів світу). До збірки ввійшли переклади творів Т. Шевченка вірменською мовою. Видання цього проекту здійснила Головна спеціалізована редакція літератури мовами національних меншин

України у 2002 р. і було надруковано у Києві. Наскільки мені відомо, у Вірменії немає такої організації, за сприяння якої мала б розвиватися та пропагуватися література національних меншин у Вірменії.

Анушаван Месропян на прохання сучасних вірменських поетів з Вірменії, підготував та видав у серії «Дрібненька бібліотечка», ч. 7 мініантологію під назвою «Українська поезія у вірменських перекладах» (ця серія була заснована у 1999 р. при Видавничому центрі ЛНУ імені Івана Франка), яка побачила світ у 2002 р. Це перше білінгвальне видання віршів українських поетів у контексті україно-вірменських літературних взаємин, налічує 12 авторів сучасного українського літературного процесу: Микола Воробйов, Іван Киристюк, Роман Бабовал, Тарас Федюк, Віктор Неборак, Тарас Лучук, Костянтин Москалець, Мар'яна Савка, Олена Галета, Ірина Старовойт, Олена Пашук, Катерина Калитко.

У 2004 р. у львівському видавництві Ліга-Прес, з нагоди 340-ої річниці страти Івана Богуна, побачив світ поезіофотоальбом поетеси Євгенії Лещук – «Вічність Івана Богуна». В цьому виданні під заголовком «Івана Богуна знає і вшановує світ» поряд із перекладами польською і італійською мовами були публіковані 2 вірша у перекладі вірменською: «Ранішня молитва» та «Земля Івана Богуна».

2005 р. у видавництві «Аполон» виходить «Сучасна європейська поезія» накладом 500 примірників. Тут вмістилися також переклади з української поезії вірменською, у ролі укладача та редактора виступає Левон Ананян.

Перспективну перекладацьку діяльність для розвитку україно-вірменських літературних зв'язків у Вірменії розвиває Фелікс Бахчінян. Бахчінян перекладає українських авторів на вірменську. Згідно дослідження, він перекладає з російської на вірменську, хоча за даними книжкової палати Вірменії у бібліографічному каталозі:

<http://www.book-chamber.am/pdf/2011>, де подається бібліографія з 1981-2010 рр., у деяких позиціях переклади цього перекладача – Шкляр В., Яворівський В., Баранов В., зазначені у списках української літератури, які перекладалася на вірменську мову, але при більш ретельному дослідженні, мною було встановлено, що вищезгаданий автор перекладає українських письменників з російської мови.

У 2007 р. у Єревані, у видавництві «Амроц груп» (Замок груп), виходить лірична поема Л. Горлача «Комітас» (29 сторінок) в перекладі Л. Міріджяна.

2009 р. виходить збірка віршів «Вірменська рапсодія» М. Нестерчука – відомого перекладача з вірменської на українську (переклав Грігора Нарекаці «Книга Трагедії», Паруйра Севака «Немовкнуча дзвіниця») у перекладах Т. Маїляна у видавництві «Гракан Гайренік» (Літературна Батківщина).

Хоча 1989 року у видавництві «Аревік» (Сонечко) була видана збірка українських народних казок у перекладі Р. Карагезян, але

У 2010 р. «Українські народні казки» (вперше були опубліковані 1989 р. у видавництві «Аревік» у перекладі Р. Карагезян) було перевидано 3000 накладом. Для Вірменії середній наклад коливається між 300-500 примірників). Наклад 3000 – це втішний результат, тільки може варто було б цей наклад поділити та друкувати Панаса Мирного, Стефаніка, Глібова, Коцюбинського, або українських драматургів Карпенка-Карого, Старицького, Кропивницького, бо українська драматургія майже не представлена у вірменських перекладах.

Остання перекладна новинка з української на вірменську – це повість М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» та есе С. Параджанова «Вечное движение» з російської мови у перекладі Р. Карагезян в одній книзі. Дане видання побачило світ у видавництві «Наїрі» за держзамовленням. Наклад видання 400 примірників.

III.2. Публікації за жанрами

Стежачи за хронологією та розвитком жанрового представлення бачимо, що серед перекладів з 1991 по 2012 роки домінує **сучасна проза – 9 позиції та сучасна поезія у 7 позиціях** в різних виданнях.

Сучасна проза:

1. Пахльовська О. Новели «Флеш».
2. Демська Л. Оповідання. «Сповідь емігранта у снах неіснуючого Бога».
3. Демська Л. Оповідання. «В'язень дощу», Говда О. Оповідання. «Любовь до себе», Ципердюк І. Новели. Розстріл, Пустеля, Зрадник, Похорони друга, Очікування. Пашковський Єв. Смерть Бормана. (уривок з роману-есею «Щоденний жезл», Уляненко О. Оповідання. «Антисеміт».
4. Гуцало Єв. «Новели. Несподіванки тілесного».
5. Шкляр В. Роман. «Ключ».

6. Яворівський В. «Вовча ферма».
7. Сучасна українська проза. Шкляр В., Яворівський В.
8. Баранов В. Роман. «Притула».
9. Крім А. Оповідання. «Оповіданні про єврейське щастя».

Класична проза епізодично фігурує в журналі «Гарун» у 1994 році:

1. Григор Тютюнник Оповідання «З вітанням – три зозулі» та
2. Коцюбинський М. «Тіні забутих предків» – 2012р. окремою книжкою.

Класична поезія – добірка в журналі «Гарун» по одному віршу.

1. Л. Костенко «Цвет танем», П. Тичина «Комітас», Ів. Драч «Біля старого млина у Газарапаті», М. Братан «Разом з Тобою», В. Кочевський «Чому я пишу про Вірменію?».
2. Л. Міріджанян «Мій Шевченко».
3. Ф. Бахчіян «Кобзар».
4. Л. Костенко, Д. Павличко, І. Драч у книзі «Україна. Вірші»

Сучасна поезія виходить з періодичністю у 2-3 роки і в деяких виданнях автори повторюються. Мирон Нестерчук, С. Жадан, М. Павленко, К. Каверезнев, А. Дністровий, Ів. Андрусак, Ю. Бедрик, В. Махно, Р. Фуфалко, Іван Андрусак, Тереза Угрин повторюються двічі, а Ірина Старовойт – тричі. У журналі «Гарун» сучасні автори представлені декількома віршами без назв:

1. С. Жадан, М. Павленко, К. Каверезнев, А. Дністровий, Ів. Андрусак, Ю. Бедрик, В. Махно, Р. Фуфалко, М. Нестерчук, М. Батіг, І. Старовойт, Т. Угрин.
2. Мініантологія «Українська поезія у вірменських перекладах» М. Воробйов, Ів. Киризок, Р. Бабовал, Т. Федюк, В. Неборак, Т. Лучук, К. Москалець, М. Савка, О. Галета, І. Старовойт, О. Пашук, К. Калитко.
3. В книзі «Вічність Івана Богуна». Вірші Євгенії Лещук «Ранішня молитва», «Земля Івана Богуна».
4. В книзі «Сучасна європейська поезія» у розділі Україна. С. Жадан, М. Павленко, К. Каверезнев, А. Дністровий, Ів. Андрусак, Ю. Бедрик, В. Махно, Р. Фуфалко, М. Батіг, І. Старовойт, Т. Угрин.
5. Л. Горlach. Комітас. (Лірична поема).
6. М. Нестерчук «Вірменська рапсодія» (вірші, поеми).

Переклади з української мови вірменською мовою

7. Ів. Андрусак, Ю. Буряк. В книзі «Україна. Вірші».

Есе:

1. Я. Газда «Нічний птах Андрія Тарковського» у журналі «Арагаст»
2. С. Параджанов «Вечное движение».

Non-fiction:

С. Кульчицький «Чому він нас знищував. Сталін і український Голодомор» окреме видання

Фолькло: видання по суті є перевидання попередньої книги, яка виходила у видавництві «Аревік» у 1989 р. «Українські народні казки (укладач та перекладач Р. Карагезян).

Відсутні література з релігії та теології, гуманітарні та соціальні дисципліни, точні науки, драма та дитяча література.

IV. Переклади українських авторів іншими мовами.

У Вірменії зазвичай читають російською мовою, тому не виникає нагальної потреби перекладати українську літературу на вірменську, якщо український автор вже перекладений на російську мову. Інша справа, якщо автор перекладається вперше і твір ще не перекладався російською мовою.

Починаючи з 2007 р. в перекладах Ф. Бахчіняна, у видавництві «Зангак-97» (Дзвіночок-97), виходять у світ роман В. Шкляра «Ключ» та «Вовча ферма» (оповідання, новели, роман, повість) В. Яворівського. У 2008 р. цих двох авторів Ф. Бахчінян включає в одну книгу під спільною назвою «Сучасна українська проза». Це перший випадок, коли у Вірменії після 1991 р. переклади з української перевидаються. Перекладач також видає два переклади з української: роман В. Баранова «Притула» та «Кобзар» Т. Шевченко. А ще одне видання – «Оповідання про єврейське щастя» А. Кріма. Ці видання він перекладає з російської мови. У 2010 р. після 2-річної паузи Бахчінян перекладає книгу С. Кульчицького «Чому він нас знищував?» (Сталін та український Голодомор). Це видання складається з різних статей про розсекречені архіви КДБ, які раніше були публіковані в газеті «День». Національна бібліотека Вірменії активно співпрацює із національною бібліотекою України починаючи з 1970 р. В період з 2008 по 2011 рр. по книгообміну Вірменська Національна бібліотека одержала з Української національної бібліотеки 80 одиниць книжок та 110 одиниць періодичної друкованої продукції.

This text is licensed under Creative Commons

2012 р. у видавництві «Асогик» вийшов перший том книги з серії «Перехрестя» – «Україна. Вірші». В добірку сучасних українських письменників ХХ та ХХІ ст. входять Іван Андрусяк, Юрій Буряк, Ліна Костенко, Дмитро Павличко, Іван Драч. Авторський переклад здійснила кандидат філологічних наук Ліліт Сейранян.

При перекладі з допоміжної мови (з російської) перекладачів цікавить сучасна художня література – 5 позицій прози: новели, оповідання, роман, повість. У 2-ох позиціях фігурувала класична поезія – це Т. Шевченко, Л. Костенко, Д. Павличко, І. Драч. Сучасна поезія – Ів. Андрусяк та Ю. Буряк, та 1 позиція нон-фікшн С. Кульчицького. Загалом це непоганий показник – 9 позицій зроблено за допомогою мови посередника.

V. Переклади з української – умови праці та професійного розвитку

З української мови на вірменську є лише два перекладачі: Р. Карагезян та А. Месропян. Інші перекладачі перекладають з російської, але в книжках пишуть, що переклад здійснений з оригіналу, тому що немає рецензентів та знавців мови, які могли б аналізувати якість перекладу.

У більшості видавців у статуті немає навіть пункту про оплату праці перекладача, усе лишаються за домовленістю, ринкові відносини. Сьогодні видавець може заплатити перекладачеві книжками.

Україна та Вірменія починаючи з 1994 р. мали міждержавні угоди в тому числі у сфері навчання та культури. Згідно такої угоди у 1996 р. у Львівський університет прибули на навчання три студенти, але вони вибрали біологію, математику та журналістику. Подібні обміни слід готувати за сприянням спілки письменників, щоб потім студенти повернулися до своєї країни і там розпочали працювати на викладацькій роботі та займалися перекладами.

VI. Посередники

Вже шостий рік поспіль у Єревані відбувається Форум перекладачів та видавців країн СНД та Балтії. За 6 років з України були запрошені понад 50 перекладачів та видавців, але жодної письмової угоди не фігурувало та не анонсувалося запрошення щодо

Переклади з української мови вірменською мовою

співпраці між видавцями та перекладачами з України. Під час таких форумів перекладачі можуть повертатися до своїх країн вже з рукописами для перекладу, і при успішному завершенні перекладу під час наступного форуму провести презентацію, запросивши представників національних громад, бібліотек та видавців і власників книгарень.

VII. Підсумкові положення та рекомендації

Тож яке уявлення на сьогодні склалося у вірменського читача про українську літературу? Мабуть таке ж, що й в українського читача про вірменську літературу. Дуже хаотичне та з великими амплітудами та відривами у часовому просторі.

Недавно міністр культури РВ Гасмік Погосян і надзвичайний та повноважний посол України у РВ Іван Кухта підписали програму «Про співпрацю між міністерствами культури Республіки Вірменія та України на 2013-2017 рр.». Після церемонії підписання міністр культури РВ Гасмік Погосян зазначила, що це дуже важливий документ для обох країн. Основний документ про співпрацю був підписаний ще в 1999-му році і в подальшому він став основою для розвитку відносин між нашими країнами у сфері культури». В рамках підписаної програми будуть створені сприятливі умови для розвитку співробітництва у сферах кінематографії, образотворчого мистецтва, літератури та музейної справи, а також у справі охорони культурно-історичної спадщини.

Вірмено-українське культурне співробітництво стало особливо активним у 2010-2012 рр., коли в Україні пройшли дні вірменської культури, а в 2012 р. у Вірменії відбулися дні української культури.

Для руху перекладів не вистачає фахівців, за останні 20 років наші Спілки письменників не проводили жодних літературних зустрічей, презентацій, хоча підстав для таких заходів було чимало.

Аналізуючи хронологічний порядок перекладів з української за жанром та тематикою, можна зробити висновок, що вірменський читач не отримує цілісного уявлення про українську літературу. Однією з перших у цьому плані проблем є відсутність системи у представленні українських творів вірменською мовою. Якщо за радянських часів перекладачі намагалися більш системно та цілісно представляти українську літературу у Вірменії, то зараз з певних причин через брак перекладачів, які володіють

This text is licensed under Creative Commons

Переклади з української мови вірменською мовою

мовою оригіналу, не вистачає потенціалу. У вищих навчальних закладах зараз готують перекладачів з європейських та перспективних мов.

Часто густо перекладаються твори на основі приватних інтересів. Здебільшого це авторські проекти, коли перекладач разом з автором шукають дешевше видавництво, самі оплачують друк видання, деколи видавництво може надати лише ISBN, а друкарню приходиться шукати самому. В результаті не розсилаються контрольні примірники у відповідні інстанції – про книжку ніхто не знає (в моєму дослідженні є такі позиції, які не мають ISBN). А книгарні не хочуть брати книги на продаж без відповідних документів, через їх відсутність неможливо здійснювати торгівлю.

This text is licensed under Creative Commons

